

Spis treści

Wykaz skrótów.....	11
Wprowadzenie	13
Rozdział I. Idea praw człowieka i jej związek z problemami pośmiertnymi	17
1. Prawa człowieka w czasie pokoju.....	17
1.1. Rozwój praw człowieka	17
1.2. Problemy pośmiertne w czasach pokoju.....	21
2. Gwarancje poszanowania praw człowieka w konfliktach zbrojnych.....	28
2.1. Regulacje z zakresu prawa humanitarnego	28
2.2. Problemy pośmiertne w prawie humanitarnym	33
Rozdział II. Śmierć jako źródło refleksji człowieka nad samym sobą	35
1. Religijne studium śmierci	35
1.1. Koncepcja śmierci w wielkich religiach	36
1.2. Problematyka duszy i ciała w największych religiach	40
2. Filozofia a śmierć człowieka	44
3. Prawo a śmierć człowieka	50
3.1. Śmierć w świetle prawa i nauki polskiej.....	51
3.2. Śmierć w świetle standardów międzynarodowych	53
Rozdział III. Chwila śmierci a umieranie człowieka	56
1. Moment śmierci a proces umierania	56
2. Określanie chwili śmierci.....	59
2.1. Tradycyjne kryteria stwierdzania chwili śmierci	60
2.2. Kryterium śmierci mózgowej a śmierć pnia mózgu.....	61
3. Mechanizmy stwierdzania zgonu a mechanizmy stwierdzania śmierci mózgowej.....	67
3.1. Stwierdzanie zgonu	67
3.2. Stwierdzanie śmierci mózgowej	68
Rozdział IV. Umierający i śmiertelnie chorzy	74
1. Śmierć naturalna	74

2. Śmierć nagła w okresie pokoju.....	79
3. Znaczenie opieki paliatywnej w obliczu śmierci.....	84
3.1. Lekarze, pielęgniarki i wolontariusze w służbie umierającym.....	84
3.2. Realizacja idei praw człowieka w hospicjach.....	87
3.3. Walka z bólem i samotnością a eutanazja.....	91
4. Śmierć w okresie wojny i na polu walki.....	92
4.1. Prawo humanitarne a śmierć podczas konfliktu zbrojnego.....	92
4.2. Personel medyczny w służbie chorych i umierających.....	97
Rozdział V. Śmierć dobrowolna i zgoda na śmierć.....	99
1. Samobójstwo.....	99
2. Problemy prawne kriogenizacji.....	111
3. Eutanazja – prawo do śmierci?.....	113
3.1. Eutanazja czynna.....	114
3.2. Rozgraniczenie między bierną eutanazją a kwestią uporczywej terapii.....	119
Rozdział VI. Śmierć w postaci zadawanej.....	126
1. Aborcja.....	126
2. Zabójstwo.....	135
3. Kara śmierci.....	143
3.1. Uwagi wprowadzające.....	143
3.2. Regulacje w systemie krajowym i międzynarodowym.....	145
4. Śmierć wynikająca z naruszenia prawa podczas konfliktu zbrojnego.....	154
4.1. Odpowiedzialność za zbrodnie.....	154
4.2. Rola Międzynarodowego Trybunału Karnego.....	156
Rozdział VII. Studium cywilnoprawnych problemów pośmiertnych.....	159
1. Uznanie za zmarłego i jego konsekwencje a problem śmierci.....	159
2. Rejestracja zgonów.....	163
3. Problem „dzieci-pogrobowców”.....	166
3.1. Granice działania domniemania ojcostwa osoby zmarłej.....	166
3.2. Problem wykorzystania nasienia osoby zmarłej.....	171
4. Testamenty i dziedziczenie a prawo krajowe i międzynarodowe.....	175
4.1. Regulacje międzynarodowe.....	175
4.2. Regulacje prawa krajowego.....	178
5. Problem ustania praw i obowiązków spadkodawcy – wybrane aspekty.....	181
5.1. Kwestia niemajątkowych praw i obowiązków zmarłego.....	181
5.2. Zmarły a prawa i obowiązki wynikające z umów.....	182
5.3. Pozostałe prawa i obowiązki.....	184
Rozdział VIII. Pochówek i cmentarze.....	187
1. Prawo do pochowania i bycia pochowanym.....	187

1.1. Wymiar religijny.....	190
1.2. Wymiar rodzinny.....	193
1.3. Nowe oraz szczególne rodzaje pochówku.....	197
1.4. Przewóz zwłok.....	201
2. Cmentarze jako miejsca wiecznego spoczynku.....	204
2.1. Historyczne ewolucja pojmowania i roli miejsc wiecznego spoczynku	204
2.2. Wyznaniowe cmentarze katolickie w praktyce polskiej.....	206
2.3. Cmentarz w polskim prawie.....	207
2.4. Uregulowania dotyczące cmentarzy w praktyce międzynarodowej.....	214
2.4.1. Cmentarze a międzynarodowe prawo humanitarne	214
2.4.2. Cmentarze a inne normy międzynarodowe	217
Rozdział IX. Kult i ochrona pamięci o osobie zmarłej.....	222
1. Prawo do sprawowania kultu jako prawo osobiste	222
1.1. Naruszenia prawa do sprawowania kultu	224
1.1.1. Ekshumacja.....	224
1.1.2. Sekcja zwłok w kontekście praw zmarłego i jego najbliższych	227
2. Ochrona indywidualności osoby zmarłej	230
2.1. Status prawny zwłok	230
2.1.1. Wymagania etyczne	232
2.1.2. Wymagania religijne.....	232
2.2. Ochrona wizerunku.....	235
2.3. Ochrona danych osobowych osoby zmarłej.....	237
Rozdział X. Transplantacja organów <i>ex mortuo</i>	242
1. Wymagania towarzyszące pobieraniu organów	242
1.1. Problem zgody.....	248
1.1.1. Zgoda samej osoby zmarłej	248
1.1.2. Uzyskanie zgody od najbliższej rodziny.....	250
1.2. Pozostałe wymaganie związane z transplantacją	252
1.2.1. Regulacje krajowe	255
1.2.2. Transplantacja w prawie humanitarnym	258
2. Prawnkarne aspekty transplantacji.....	260
2.1. Odpowiedzialność karna lekarzy.....	260
2.2. Odpowiedzialność innych osób naruszających przepisy transplantacyjne.....	267
2.2.1. Problem handlu organami	268
2.2.2. „Egzekucje na zamówienie” a transplantacje	270
2.2.3. Sprzedaż organów jako „droga ku śmierci”	271
Rozdział XI. Postulatyczna wizja pośmiertnego wymiaru praw człowieka	274
1. Postulaty w zakresie prawa międzynarodowego.....	274
1.1. Uwagi ogólne	274

1.2. Postulaty w zakresie prawa humanitarnego (<i>lex specialis</i>)	275
1.3. Postulaty w zakresie prawa krajowego	276
2. Postulaty w zakresie bioetyki.....	278
3. Postulaty w sferze religii i etyki	281

Zakończenie	285
Bibliografia	289
Indeks rzeczowy.....	317

Agnieszka Wedel-Domaradzka – ukończyła studia prawnicze na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz studia politologiczne na Akademii Bydgoskiej (obecnie Uniwersytet Kazimierza Wielkiego). W roku 2008 uzyskała stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa międzynarodowego publicznego. Obecnie zatrudniona jako adiunkt Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych UKW, gdzie prowadzi zajęcia z zakresu prawa międzynarodowego, europejskiego oraz praw człowieka. Współpracuje również z Wyższą Szkołą Gospodarki w Bydgoszczy, gdzie pełni funkcję Kierownika Zakładu Prawa. Autorka kilkudziesięciu artykułów, głównie z zakresu praw człowieka oraz prawa europejskiego; uczestniczka krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych.

* * *

Spoglądając z pożądanego dystansu na pracę, trzeba dodać, że nie było dotąd i nadal nie ma w polskiej literaturze naukowej monografii obejmującej zintegrowaną całość frapujących problemów prawnych, wyłaniających się na tle spotkania człowieka i należnych mu praw ze śmiercią. Dopiero ta praca to przynosi. Zarazem, nie wytrącając dorobku np. prawa cywilnego i prawa karnego, a po części także prawa administracyjnego, praca ta przyjmuje ludzką perspektywę, bo stanowi studium z dziedziny praw człowieka, ze słusznym otwarciem się na obszary bioetyki i międzynarodowego prawa humanitarnego.

Z recenzji prof. dr. hab. Tadeusza Jasudowicza